

اصلاحات در حکومت مهدی (ع)

نویسنده : سید محمد سقا زاده

۲۸

آنان که به اصلاح جوامع بشری می اندیشند ، و برای رفع عوامل بی عدالتی ، ظلم ، فساد و تباهی برنامه ریزی می کنند ، به خوبی می دانند که سیمای ارائه شده در قرآن و احادیث اسلامی از وضعیت دوران پس از ظهور ، الگویی کامل و عملی برای همه انسان های دوره غیبت است ، که می توانند ساختار زندگی فردی و اجتماعی خود را بر اساس آن سامان بخشند و علی رغم ، همه محدودیت ها ، سمت و سوی حرکت اصلاحی خود و جامعه را ، در جهت اصلاحات عصر ظهور حضرت مهدی (ع) قرار دهند.

ویژگی های مهم اصلاحات مهدی (ع)

با نگاهی گذرا به آیات و روایات عصر حکومت امام زمان (ع) به دو ویژگی مهم و اساسی اصلاحات امام مهدی (ع) پی می بریم:

اول ، این که اصلاحات و سامان بخشی های حکومتی امام زمان (ع) ، جهانی است و در بردارنده سعادت ، امنیت و آرامش برای همه انسان ها ، در جای جای این کره خاکی خواهد بود.

دوم ، آن که ، اصلاحات مهدی (ع) مطابق با فطرت و ذات خداجوی انسان هاست و در قوانین آن ، هیچ گونه تبعیض و برتری نژادی وجود ندارند و تمامی جامعه بشری ، در برابر آن ، یکسان اند و به همین علت ، اقشار و توده های مستضعف جهان - که بیشترین جمعیت جهان را تشکیل می دهند - ، در سایه این اصلاحات ، خشنود و خرسند خواهند زیست.

ابعاد مختلف اصلاحات مهدی (ع)

به طور کلی ، اصلاحات عصر ظهور را به سه بخش عمده می توان تقسیم کرد:

الف - اصلاحات اقتصادی

یکی از برنامه ها و اقدامات مهم مهدی (ع) اصلاحات اقتصادی و معیشتی و پدید آوردن رفاه در جامعه بشری است . آیات و احادیث مربوط به عصر ظهور ، حاکی از آن است که در سراسر زمین ، جامعه ای یکپارچه و منسجم

تشکیل می شود که همه افرادش مثل یک خانواده با هم و در کنار هم در کمال صمیمیت ، زندگی می کنند و عوامل اصلی فقر و بیچارگی ، گرسنگی و مظلومیت ، چپاول و غارت ثروت ها از بین خواهد رفت.

تردیدی نیست که بدترین اسارت برای بشر ، فقر و گرسنگی است که لحظه ای آسایش و آرامش برای وی باقی نمی گذارد و زمینه های رشد و تکامل علمی و معنوی او را نابود می سازد ، و همواره انسان را در اندیشه سیر کردن شکم و پوشاندن بدن و دستیابی به سایبان و بهبودی از درد و بیماری ، گرفتار می کند و فرصتی باقی نمی گذارد تا انسان به نیازهای روحی و معنوی بیندیشد و برای رشد علمی خویش اقدامی انجام دهد.

با اصلاحات اقتصادی حضرت مهدی (ع) ، بشر ، از این اسارت جانسوز فقر و تبعیض رهایی می یابد و از بند مشکلات و گرفتاری ها آزاد می شود و به تکامل و رشد علمی و معنوی می اندیشد و در راه آن ، گام بر می دارد .

در احادیث عصر ظهور ، اصلاحات اقتصادی و رفاه مردم جهان ، از جمله مسائلی است که بیشترین تأکید بر آن شده است که با این اصلاحات ، نا به سامانی ها سامان می یابند ، و نیازها برآورده می شوند و رفاه اقتصادی و آسایش معیشتی بر تمامی زوایای زندگی بشری پرتو خواهد افکند.

طبق احادیثی که از پیشوایان دینی درباره حکومت امام زمان به ما رسیده است ، تأمین زندگی و رفاه در عصر ظهور به حدّی می رسد که : اگر از مسلمانان کسی در بردگی باشد ، به دست امام (ع) خریده و آزاد می گردد؛ اگر کسی بدهکاری ای داشت ، بدهی او پرداخت می شود ؛ هر کس حقّی از دیگران بر گردن داشت ، آن حق از او اخذ می شود ؛ اگر بنده ای قصاص شد ، دیه او به صاحبش پرداخت می گردد ؛ هر کس به دلیل جرمی به اعدام محکوم شد ، بدهکاری های او پرداخت می شود ، و پس از اعدام ، زندگی خانواده اش همسان و هم سطح دیگر مردم ، تأمین می گردد.

حضرت مهدی (ع) سالی دو بار به مردم ، مال می بخشد و در ماه نیز دو بار ، امور معیشتی مردم را تأمین می نماید تا نیازمندی به زکات پیدا نشود ، تا جایی که مردم ، زکات مالشان را در کیسه ها می گذارند و کنار کوچه قرار می دهند ، ولی کسی پیدا نمی شود که آنها را بردارد و استفاده کند . ثروت های غصب شده نیز از غاصبان گرفته می شوند و مهدی ، حقّ هر حقداری را می گیرد و به او می دهد ، حتی اگر زیر دندان غاصبان باشد ۱.

به طور کلی ، اصلاحات اقتصادی امام مهدی (ع) را می توان در سه محور اصلی خلاصه نمود:

۱. به استخدام گرفتن ثروت های زمین و بهره برداری از آنها به نفع فرد فرد جامعه جهانی.

۲. باز پس گیری ثروت های غصب شده و اموال بادآورده و استفاده از آنها برای ارتقای سطح زندگی انسان های زمین.

۳. برقراری عدالت اجتماعی و مساوات ، همراه با برنامه ریزی درست و صحیح برای آسایش و آرامش انسان ها.

ب - اصلاحات دینی و فرهنگی

برای تشکیل جامعه واحد جهانی ، وحدت دینی مردم جهان ، یکی از ضروریات است . ادیان مختلف با فرهنگ ها و آداب و رسوم گوناگون ، به طور قطع ، در صورت نقش داشتن در اداره جوامع ، سبب تفرقه و ناسازگاری اجتماعی و مانع وحدت و یگانگی خواهند بود؛ زیرا دین و جهان بینی ، زیربنای تفکر و روابط اجتماعی انسان است . بر همین اساس ، اصلاحات دینی و فرهنگی امام مهدی (ع) در راستای تشکیل حکومت واحد جهانی ، بر سه اصل ، استوار است:

۱. اصلاح انحراف های فکری

یکی از مهم ترین بخش های اصلاحات دینی و فرهنگی امام مهدی (ع) ، مقابله با انحرافات ، کج روی ها و بدعت های دینی (بویژه در جوامع اسلامی) است.

روشن است که پاکسازی ذهن ها از رسوبات فکری گذشته (خصوصا اگر به نام دین باشد) ، کاری بسیار دشوار است ، چنان که این جریان را یکی از موانع بزرگ و مشکلات دشوار در راه اصلاحات مهدی (ع) بر شمرده اند . و بدون شک ، بخش عمده ای از جنگ های آن حضرت در سرزمین های اسلامی ، در ارتباط با همین مقاومت هاست و مسلمانان ، با حربه اسلام انحرافی - که در حقیقت ، ضد اسلام است - به جنگ با امام برمی خیزند و دین او را بدعت آمیز و برخلاف اسلام و دینی جدید می خوانند^۲ که آن حضرت ، ناگزیر از روشنگری و استدلال و در مواردی نیز مقاومت و مبارزه در دفاع از اسلام راستین خواهد شد.

۲. حاکمیت اسلام بر جهان

بعد از ظهور امام زمان (ع) و مبارزه ایشان با انحرافات فکری و عقیدتی (از طریق روشنگری و استدلال و تسخیر قلب ها و گستردن عدالت و محبت) و نیز نزول حضرت عیسی (ع) و اقتدا نمودن او به مهدی (ع) در بیت المقدس ، تقریبا تمامی مسیحیان و بسیاری از پیروان دیگر ادیان ، به اسلام مهدی ، ایمان می آورند^۳ و در زمانی اندک ، دین واحدی بر جهان ، حاکم خواهد گشت و پرچم اسلام در تمامی نقاط جهان به اهتزاز درخواهد آمد.

مهدی (ع) با حاکم کردن توحید و فرهنگ اسلامی بر جامعه جهانی و از بین بردن زمینه های ظلم و فساد و فقر ، در ساختن جامعه یگانه بشری به توفیقی بزرگ و بی مانند ، دست می یابد و همه علل و عوامل ناسازگاری ها و تضادهای اجتماعی را - که علت اصلی آن در اختلاف عقاید و ارزش ها نهفته است - از بین می برد و با عرضه

اسلام راستین - که آثار عمل به آن ، به طور عینی و ملموس برای همگان روشن می گردد - راه هر گونه اختلاف و تفرقه را خواهد بست.

۳. رشد عقلی و تکامل علم و دانش

یکی از زیباترین مراحل اصلاحات دینی و فرهنگی حکومت مهدی ، رشد عقلی انسان ها و تکامل علم و دانش است . انسان در بعد عقلی و رشد فرهنگی ، سیری طولانی داشته و زحمات زیادی در این راه ، متحمل شده و دستاوردهایی نیز حاصل نموده است ؛ ولی کوشش انسان در مسیر تکامل و رشد ، بیشتر به بُعد مادی جهان و زندگی انسان ، معطوف بوده و در مسائل ماورای طبیعی ، پیشرفت چندانی نداشته و همچنان مجهولات بی شماری پیش روی وی قرار دارد.

در حقیقت ، شناخت انسان از جهان های ماورای طبیعت ، هنوز بسیار محدود و اندک و رازآلود است و متخصصان رشته های گوناگون علوم بشری ، با این همه پیشرفت ، به دستاوردهای اندک و ناچیز علوم در این زمینه ها اعتراف دارند . از سوی دیگر ، چون هدف از خلقت انسان ، رشد و تکامل علمی و معرفتی اوست ، باید روزی این هدف ، تحقق یابد.

بدون شک ، این مهم در زمان ظهور مهدی (ع) تحقق می یابد و بشر به محضر استاد و معلّمی راه پیدا می کند که اولاً به خاطر اتصال به منبع علم ، هیچ مجهولی در عالم برایش وجود ندارد و ثانیاً هدف او پرده برداری از مجهولات و ارتقای انسان ها تا اوج تکامل علمی و عقلی است.

امام صادق (ع) در این باره می فرماید : «علم و دانایی ، از ۲۷ حرف تشکیل می شود . تمام آنچه پیامبران تا کنون آورده اند ، دو حرف است و مردم تا کنون بیش از دو حرف را شناخته اند . آن گاه که مهدی ما قیام می کند ، ۲۵ حرف دیگر را آشکار می کند» ۴.

مهدی (ع) مردم را به دانش های یقینی و درست ، هدایت می کند و شناخت ها و معارف ناب و خالص را برای آنان به ارمغان می آورد و تمام نقطه های ابهام و سرگردانی را در علوم ، محو خواهد نمود و در سایه حکومتش ، علم و عقل انسان ها آن چنان متحوّل می گردد که زنان در خانه ها با کتاب خدا و سنت پیامبر (ص) قضاوت می کنند ۵.

ج - اصلاحات اجتماعی

بدیهی است حکومتی که بر اساس احادیث اسلامی ، در مدتی کوتاه ، بر دشواری ها چیره می گردد و نا به سامانی ها را از بین می برد و بذر امید در دل ها می کارد ، از پشتیبانی همه جانبه مردمی برخوردار خواهد شد . نظامی

که آتش ظلم و ستیز را خاموش کند و آسایش و امنیت و صلح و مهرورزی را چنان به جامعه بازگرداند که حیوانات نیز از آن ، بهره مند شوند ، این چنین حکومتی ، اصلاحات اجتماعی وسیعی خواهد داشت.

با درنگی کوتاه و گذرا در احادیث عصر ظهور مهدی ، می توان به ابعاد گسترده و زوایای مختلف این اصلاحات ، پی برد . به طور کلی ، اصلاحات اجتماعی در حکومت مهدی (ع) به دو بخش اصلی تقسیم می شود:

۱. استقرار عدالت اجتماعی

گسترش عدالت در پهنه گیتی و ریشه سوزی بیداد از سراسر زمین ، در رأس اصلاحات اجتماعی حکومت مهدی (ع) است . در احادیث و آیاتی که درباره قیام آن امام آمده است ، دعوت به توحید و مبارزه با شرک و کفر ، به اندازه استقرار عدالت و اجرای آن ، مورد تأکید قرار نگرفته است و شاید علت ، این باشد که : با برقراری عدالت اجتماعی در سایه اسلام و حاکمیت عدل ، همه مردم خسته از ظلم و فقر ، تبعیض و حق کشی ، و استثمار و چپاول ، با هر دین و مذهبی که باشند ، مشتاقانه به حکومت عدل محور مهدی ، پناه می آورند و گم شده دیرینه خویش را در آن می یابند.

بنا بر این ، اجرای عدالت ، اقدام اصلی و سرلوحه همه برنامه های مهدی (ع) است ، چنان که امام صادق (ع) در ذیل آیه خداوند ، به عدل و احسان ، امر می کند ۶. می فرماید:

خداوند برای مردم ، دستوری جز عدل و عمل به احسان ندارد ۷.

امیر المؤمنین (ع) درباره عدالت اجتماعی می فرماید : «اجرای عدالت ، سبب زنده ماندن احکام دین است» ۸.

امام کاظم (ع) نیز در این باره می فرماید : «زمین ، در پرتو عدل ، زنده می شود و اجرای خداوند در زمین ، مفیدتر از چهل روز بارندگی است» ۹.

تردید نیست که برای ساختن جامعه توحیدی بر مبنای تعالیم وحی ، مهم ترین اصل و شالوده کار ، همان اجرای عدالت اجتماعی و گسترش آن است.

۲. برقراری امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی ، زمینه ساز همه فعالیت های سالم اجتماعی است و شرط لازم برای رشد و تکامل فرد و جامعه محسوب می شود . در جامعه امن ، دیگر بیم و هراس و دلهره و نگرانی در مردم نیست ، کسی از کسی بی دلیل نمی ترسد و هیچ کس (در هر مقام اجتماعی که باشد) نمی تواند به اشخاص پایین دست خویش زور بگوید و در مسیر زندگی و پیشرفت کسی مانع تراشی نماید.

در جامعه امن ، سرمایه داران و منتقدان بر جامعه تسلط ندارند و سرنوشت درماندگان یا طبقات پایین اجتماعی ، به دست قدرتمندان و ثروتمندان ، رقم نمی خورد.

در سایه امنیت اجتماعی ، مانعی بر سر راه فعالیت های افراد وجود ندارد ، محصول کار و کوشش افراد ، نصیب خودشان می گردد و ثمره تلاش ها و زحماتشان را بی کم و کاست ، دریافت می کنند.

در عصر حکومت مهدی (ع) نادرستی و دغلبازی در کار نیست و بازار نامردی ها و نیرنگ بازی ها رونقی ندارد ، همه تلاش ها و فعالیت های مردم در سایه امنیت کامل و بر محور درستی و انسانیت ، استوار است و منتقدان و مخالفان نیز آزادانه سخن می گویند و پاسخ می شنوند و هیچ کس ، دیگری را به تغییر دین ، اجبار و الزام نمی کند ۱۰.

به طور کلی باید گفت : امنیت اجتماعی پدیده ای است که در پرتو عدالت اجتماعی پدید می آید و از شاخه ها و میوه های آن درخت تناور است.

مهدی (ع) در جامعه عدالت محور خود ، همه معیارها و ضوابط غیر انسانی را کنار می زند و بیم آفرینان و هراس انگیزان را در جوامع بشری نابود می سازد ، اعمال نفوذها ، سلطه طلبی ها و قانون شکنی ها را نفی می کند و حرکت جامعه و روابط اجتماعی را بر پایه قانون و عدل و احترام به حقوق و ارزش های انسان ، استوار می سازد.

در آن دوران زندگی بخش ، هیچ حقی ضایع نمی گردد و هر کس در هر مقام به بیش از آنچه حق دارد ، دست نمی یابد . در چنین جامعه ای قلب ها به هم نزدیک می شوند ، دوستی و مهرورزی ، جای کینه توزی و دشمنی را می گیرد و درگیری و تزاخم ، جای خود را به رقابت سالم و آزاد می دهد.

امیر مؤمنان (ع) می فرماید : «چون قائم ما قیام کند ، کینه ها از دل ها بیرون می رود و حیوانات نیز با هم سازگاری می کنند . در آن روزگار ، زن با همه زیبایی و زیور خویش ، از عراق به راه می افتد و تا شام می رود و از هیچ چیز نمی ترسد» ۱۱.

۱. بحار الأنوار ، ج ۵۲ ، ص ۲۲۴؛ تفسیر العیاشی ، ج ۱ ، ص ۶۴.

۲. بحار الأنوار ، ج ۵۲ ، ص ۲۹۳.

۳. همان ، ص ۱۸۲ - ۱۸۴.

۴. همان ، ص ۳۳۶.

۵. الغيبة ، نعمانی ، ص ۲۳۹.

۶. سوره نحل ، آیه ۹۰.

۷. نور الثقلین ، ج ۳ ، ص ۷۸.

۸. الحیاء ، ج ۶ ، ص ۴۰۴.

۹. مکیال المکارم ، ج ۱ ، ص ۸۱.

۱۰. بحار الأنوار ، ج ۵۳ ، ص ۳۷ - ۴۰.

۱۱. منتخب الأثر ، ص ۴۷۴.

منابع:

۱. چشم اندازی به حکومت مهدی (ع) ، نجم الدین طبسی ، قم : بوستان کتاب ، ۱۳۸۲ ، چهارم.

۲. عصر زندگی ، محمد حکیمی ، قم : بوستان کتاب ، ۱۳۸۱ ، پنجم.

۳. بهاری ترین فصل انسان ، حسن مهدویان ، قم: بوستان کتاب ، ۱۳۸۳ ، اول.

چند منبع مفید دیگر:

۱. مصلح جهانی ، سید هادی خسروشاهی ، تهران : اطلاعات ، ۱۳۶۹ ، اول.

۲. شمیم رحمت ، سید صادق شیرازی ، قم : سید الشهداء ، ۱۳۸۳ ، دوم . (بخش علمی)